

חג שמחה!
Kellemes ünnepeket kívánunk olvasóinknak!

93 éves korában elment az Ország alapítói közül az utolsó is. A Nobel-békedíj és a számos egyéb kitüntetés mellett tekintély és tisztelet volt érdemei jutalma. Évtizede a Goldmark Teremben köszönthettük magyarországi hivatalos látogatása alkalmából. Mint hagyománytisztelő ember, olyan külföldi programon nem vett részt, melyet sábbátkor vagy más ünnepen tartottak. Zichroná livráchá! Nyugodjék békében.
(Peresz a zsidók bosszújáról a 2. oldalon)

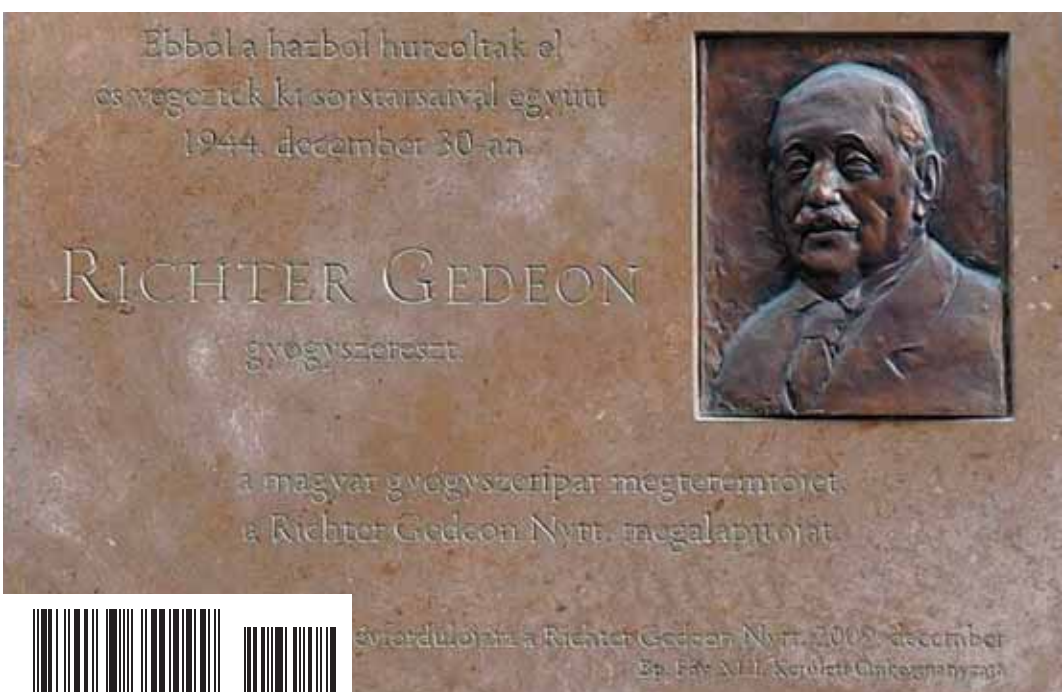

A szukkot ünnepén lengetett csokor négyféle növénye megfelel négy embertípusnak. Az etrognak (citrus) íze is, illata is van, ezért ez felel meg annak, aki mind tóratanulással, mind jó cselekedetekkel rendelkezik. Szukkot ünnepének jellege az öröm, időszaka pedig a gabona őszi betakarítása.

(Szukkotról a 3. oldalon)

A hegy oldalába vágott nyílásokon a járatokba természetes napfény jut, de lesz benne mesterséges világítás és szellőzés is. A zsidó vallást nem jellemzi a halálkultusz, a hit alaptétele szerint az élet a legnagyobb szentség. A vallás szabályai megkövetelik az élőktől a halottak elkülönítését, és mivel a hegy gyomra távol van a város zshivjától, a temetkezés megfelel a legszigorúbb ortodox követelményeknek is.
(A Nekropoliszról az 5. oldalon)

Aztán 44-ben, a megszállás után, a fiát még kimentti Magyarországról, de ő maga úgy dönt, nem megy innen sehová. Itt maradt, beköltözött egy csillagos házba, onnan vitték el a nyílások először az Andrássy út 60.-ba, majd a Duna-partra. Mielőtt elindult, még módja volt elbúcsúzni a feleségétől. 1944. december 30-án lőtték bele a Dunába.

(Megemlékezés a 6. oldalon)

Újévi üdvözlések

Reuven Rivlin

„Ma a zsidó közösség és vezetőik – Izraelben és az egész világon – három nagyon nehéz kihívással állnak szemben” – kezdte ünnepi beszédét Rivlin elnök újévi üzenetében.

Elsőként említette a jólét és a zsidó közösségek biztonságának megteremtését az egész világon, mert:

„Segíteniük kell nekik, hogy továbbra is büszkén vállalják zsidóságukat, segíteniük kell őket, hogy biztonságban élhessenek, antiszemitizmus nélkül, és hogy szabadon viselhessenek kipát az utcán. Izraelben mindig lesz hely minden zsidó számára, de meg kell adni a jogot, hogy félelem nélkül élhessen minden zsidó ott, ahol élni szeret-

ne, és nekünk ki kell állnunk ezért a jogukért.”

A második kihívást említve, Rivlin elnök Izrael és a diaszpóra zsidó közösségei közötti kapcsolat megerősítése mellett érvel, különösen hangsúlyozva a fiatal generáció szerepét.

Szólta a világ minden táján élő fiatal zsidóságához, hangsúlyozva: „Ne vegyétek magától értetődőnek Izraelt, ne felejtsetek el a mi sorsunkat, mely összeköt minket.”

„Hallhattok vitákat a vallásról, vitákat a jobb- és a baloldal között, láthatjátok a konfliktust, melyet a szomszédaink kényszerítenek ránk, és úgy érezhetitek, hogy nem számít a szavatok.”

„Azt mondom nektek, hogy gyertek el Izraelbe idén, és nézzetek szét, gyertek Izraelbe, és tanuljatok. Izrael egy erős demokrácia. Gyertek el, és hallgassátok Izraelt, és Izrael is meghallgat titeket. Mert egyik vagyunk, és kötelezettségünk van egymással szemben.”

Végül a harmadik kihívás az lesz, hogyan tudjuk kiépíteni és megerősíteni a kapcsolatot a vallási és szekuláris értelemben különböző szektorokban élő izraeli közösségekkel.

„Együtt kell felépítenünk a közös reményt Izraelnek és a mi közös jövőnknek. Mint Izrael Állam elnöke, ezt a közös reményt a lista elejére teszem, és mindnyájatokra fontos partnerként tekintek ebben a küldetésben.”

„Nézzünk szembe közösen ezekkel a kihívásokkal idén! Ez a mi erősségünk!”

Kívánok mindenkinek boldog és édes új évet!”

Körzeti kitekintő

Szeged

A parajmos, azaz a roma holokauszt 72. évfordulójáról emlékeztek meg roma szervezetek a Dugonics téren. Az országos roma kisebbségi önkormányzat, a megyei és a városi szervezet képviselője szólta a nemzetiszocialista időkben történt üldözéstől, a gettókba, munkaszolgálatba, haláltáborokba hurcoltak sorsáról, a genetikai, orvosi kísérletekről, az elgázósításról, a kommunizmus időszakáról, a megkülönböztetésekről, 1956-ról, napjaink cigánygyilkosságairól, a szegregációról. A hitközség elnöke a közel húsz zsidótörvényről, a 30-as, 40-es évek cigányokat érintő rendeleteiről, a hazánkban és a határainkon kívüli országokban bekövetkezett üldözetről, gettózásról, helyi kiközösítésről, a haláltáborokba indított szerelvényekhez kapcsolt roma kocsikról, Mengele és társai orvosi kísérleteiről beszélt. Hangsúlyozta, hogy amíg a zsidó holokausztot törvények előzték meg, a romák esetében csak néhány rendelet kapcsolódott a témához. A parajmos még nincs feltárva, elemezve a történések által; vannak, akik 4-5 ezer, mások 200 ezer vagy akár 2 millió halálos áldozattal számolnak. Minden egyes elvesztett sorstárs áldozat, akinek emlékét ápolni kell. Oktatni kell a történéseket, és mindent megtenni, hogy ne ismétlődhessenek meg.

A megemlékezést gitáros búcsúdallal, roma táncegyüttes és zenekar műsora kísérte az estebe nyúlóan.

A XII. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztiválon Kék rapszódia címmel tartottak Bernsteinől Gershwinig jazzkoncertet a zsinagógában. Fellépett Horgas Eszter (fuvola), Falusi Mariann és Szakács Ildikó (ének), míg a szerzők legszebb zongoradallamait Löwenberg Dániel és a Class Jazz Band tolmácsolta, gyakran megénekelte, megtapsoltatva a közel ötszáz fős közönséget.

A Kossuth-, Liszt- és többszörös EmErton-díjas *Onczay Csaba* egyetemi tanár és a Németországban végzett *Onczay Zoltán* gordonkaművész voltak a Fesztivál soros vendégei. Az elmúlt időszakban – főleg külföldön – mesterkurzusokat vezető, zsűriző, koncerteket adó művészpáros nem először vendége hitközségünknek. Mostani programjukban nekik írt alkotások, köztük egy ősbemutató, Fekete Gyula: Duo Antico három tételben, valamint Barriere, Bach, Haydn, Kodály, Popper, Albéniz, Paganini művei szerepeltek. Ráadásként a Kol Nidre is elhangzott a Szegedhez sok szállal kötődő gordonkaművészeiktől. A ka-

marazenei esten közel 140-en vettek részt.

A GAG Management Kft. bonyolításában hatalmas Zorán-koncertre került sor több mint 1200 fő részvételével, szintén a Fesztivál keretében. Az énekest kíséror zenészek és vokalisták visszatérően a közönséggel együtt énekelték ismert dallamokat, amelyek nem nélkülözték a népzenei motívumokat és a politikai aktualitásokat sem. A hallgatóság többször állva, tapssal is kísérezte az énekeseket, de a zenészek is – zongorista, furulyás, dobosok, gitárosok – lehetőséget kaptak egyéni tudásuk megcsillogtatására. A szegedi publikum egyhangú szavazatával jövőre is visszavárjuk Zoránt.

L. A.

Szeretkórház

Elfogadva *Deutsch László* főrabbi meghívását, kórházunkba látogatott *Latorcai Csaba* kiemelt társadalmi ügyekért felelős helyettes államtitkár. A találkozón az intézmény vezetésén kívül részt vett *Kunos Péter*, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója is.

A jó hangulatú megbeszélésen fejlesztési elképzeléseink ismertetésén túl szóba kerültek napi problémák is, kiemelten a konyha rekonstrukciója, ami nemcsak technikailag, de vallási szempontból is igen fontos.

A tárgyalást követően *Deutsch Zsuzsanna* orvos-igazgató megmutatta vendégeinknek az osztályokat, és végül a zsinagógát is. *Latorcai Csaba* látottak és hallottak alapján kijelentette, hogy a rekonstrukciót és a fejlesztési terv megvalósítását indokoltnak látja, és segíteni fog a kórház problémáinak megoldásában.

Peresz a zsidók bosszújáról

Kiküldött tudósítónk 2008 májusában hírt adott a varsói gettófelkelés 65. évfordulóján rendezett nagyszabású ünnepségről. A nemrég elhunyt izraeli államelnök emlékére közlünk a cikkből részletet.

Amikor Peresz lép a mikrofonhoz, elnémul a tér. A 86. évében járó államfő hihetetlenül fiatalos mozgással és csodálatos beszéddel lepi meg a közönséget. A gettó utolsó óráit idézi fel egy korabeli naplóból, majd hozzáteszi: az egyik életben maradt felkelő kijutott Izraelbe, és belépett egy kibucba. Szónoki mesterfogás következik. „Mi, zsidók, elhatároztuk, hogy bosszút állunk a varsói gettó hősi halottaikért. Bosszút állunk valamennyi koncentrációs tábor meggyilkolt, elgázósított mártírjáért. Nem, nem olyan bosszúra gondolok! Ha a mai izraeli légierő akkor létezett volna, most nem kellene a zsidó hősök halálára emlékeznünk. Ezt a légierőt is bosszúból hoztuk létre. Meg a kibucokat is. A népiadás és a háború után mi a békét szomjazzuk – ez is a mi bosszúnk. Amikor a világ országainak többsége bezárta kapuit a holokauszttól menekülőkhöz, megnyitották Cion kapuit. Létrejött a zsidó állam, amely élen jár a modern technológiában, a mezőgazdaságban, az orvostudományban – ez a mi bosszúnk. Fennállásunk hatvan éve alatt hétszer támadtak ránk, és nem tudtuk legyőzni – ez a mi bosszúnk.” Így sorolta a zsidó „bosszú” eredményeit az államfő. Ekkor úgy tűnt, hogy ez volt emlékező program katarzisa, a lenyűgöző hatást már nem lehet fokozni. Lehetett!

kápé

Hundert und zwanzig... után Hunyadi tér

Ebben a zsinagógai évben ünnepli a Hunyadi téri templom fennállásának 120. évfordulóját. Ezt az alkalmat a körzet vallási és világi vezetője, előjárói történelmet-történeteket idéző előadásokkal, istentisztelettel, majd állófogadással tették emlékeztetővé.

Az eseményre több mint százán voltak kíváncsiak, köztük *Heisler András*, a Mazsihisz elnöke, *Kunos Péter*, a BZSH-Mazsihisz ügyvezető igazgatója, *Fröhlich Róbert* országos főrabbi, *Vattamány Zsolt*, a VII. kerület első embere, *Papp László* terézvárosi alpolgármester, körzetek elnökei, kántorok, a Szeretkórház részéről *Márvány Veronika* főorvos.

Elsőként *Gervai László* elnök üdvözölte a megjelenteket, majd átadta a szót *Fináli Gábor* rabbi helyettesnek, aki az elhangzó előadások, az előadóművészi és kántorprodukciók közötti felvezetést is magára vállalta.

Egy Kiss József-verssel vette kezdetét az esemény, a költőt a kivételes orgániumú *Szakács Hajnalka* színművész szolgáltatta meg.

A prózát a Ha elfelejtelek, Jeruzsálem zsoltár rész követte *Rudas Dániel* kántor interpretálásában – a vallási vezető bekonferálása alapján „minden zsinagóga gyógyszer... mentőcsónak”.

Fináli Gábor elmondta, hogy korunkban a péntek esti istentiszteleteket általában lényegesen többen látogatják, mint a szombat reggelit. Erről szólt a második vers, Bródy Miksa szerzeménye: Jöjj, vigasztalóan szép péntek este.

Fináli Gábor

A házigazda rabbi bejelentette *Róbert Péter* történészt, az ORZSE docensét, akinek előadásból alább olvashatnak részleteket.

„Fővárosunknak ez a része nem olyan nagyon régi, a városfalakon kívüli mezőgazdasági terület csak a 17. században kezdett benépesedni, egyetlen ipari létesítménye a Nyugati pu. helyén lévő tégláégető volt. 1790-től a zsidók is megjelentek a fejlődő városrészen, amelyet 1873-ban elkülönítettek az »alsó külvárosról«, amely Erzsébet királynő nevét vette fel. 1800-ban már itt lakott a pesti zsidók 57, 1820-tól 80%-a. Sok kiskereskedő, de cipész, szabó és asztalos is volt köztük. Bérkocsisok, fuvarosok, a Desseffy utcai templomot pl. a hordárok alapították. Nagy volt a zsúfoltság, a szegényes utcák képet az 1885-ben átadott Andrássy út szépítette, amelyet a zsidó Kalina Mór, Freund Vilmos és Quittner Zsigmond mérnökök alkottak, és ahol a háztulajdonosok 60%-a volt zsidó.”

„Szomorú emlékek fűződnek a Britannia (ma Béke) szállóhoz, ahová a proletárdiktatúra után egy tiszt kiöltöztetett hurcolta az utcán elfogott zsidó polgárokat kintás és kivégzés céljából. Az Andrássy út 60. számú házát *Perlmutter Izsák* festőművész örököse a *Chevre Kadisának* adományozta. Ez lett később a Nyilaskeresztes Párt fő központja, sok szervenésének a színhelye. A Jókai utcai svéd védett ház lakóinak nagy részét nyilasok gyilkolták meg, 1945. január 16-án szabadult fel a kerület.

Bár számban megfogyatkozva, de folytatódik a zsidó élet, ennek szép bizonyítéka a Hunyadi téri zsinagóga 120 éves múltja!”

Róbert Péter előadása után *Kosztolányi* egy meg nem jelent verseskötetének (Zsidó mezőkön) előszava hangzott el *Szakács Hajnalka* tolmácsolásában.

Havas Tamás (ORZSE), a Hunyadi téri kile állandó tagja kutatási eredményeit, majd a végén saját élményeit osztotta meg a vendégekkel. Megemlékezett a körzet korábbi vallási vezetőiről: a templom újjászervezéséről (1946) itt funkcionáló *Domán Ernő*ről, az 1972-ig pasztoráló *Dér István*ről, az őt követő *Hochberger László*ról, és végül *Domán István*ről, aki 2015-ben bekövetkezett haláláig volt a közösség főrabbija. A két *Domán*, apa és fia, 47 éven át látták el a hitéletet a Hunyadi téren.

Havas Tamás felsorolt kántorokat is: *Fóti Márton* (zcl), *Szilágyi Gábor*, *Vencel György*, *Zucker Immanuel* és *Kozma György*.

A közösségi munkában, a minjánok modernkori biztosításában, az ünnepi készülődések során nagy szerepe volt, van a körzeti elnöknek is, hangsúlyozta *Tamás*. A nagy elődöket több mint két évtizedig munkálkodva *László Miklós* követte, majd halála óta *Gervai László* tölti be a világi vezető tisztségét.

Az emlékezésből nem maradtak ki a sámesok sem. Már nincs köztünk *Katz Sándor* és *Kánitzter István*. *Kalocsi László*, *Zalai András*, *Tímár Gábor* után jelenleg ezt a feladatot *Hacsek Tamás* látja el. Végül *Havas Tamás* köszönetet mondott mindazoknak, akik fenntartják ezt a közösséget.

Az előadó-művészpalágyi *Noé Gábor* című költeményét szavalta el, majd a rabbi szólt a zsinagóga fontosságáról, a közösség erejéről, összetartozásáról, a jiddise máme szerepéről. Elmondta: zsinagógák nélkül nem létezik zsidóság; a korábbi 250 imahely egyike volt a Hunyadi téri; részt kell venni az istentiszteleteken. „Ez az a hajó, ami magától nem halad, és még korántsem értünk partot” – mondta.

Ezután ismét *Rudas Dániel* kántor következett a *Lödör vador* című imával, őt követte *Szakács Hajnalka* az *Isten* című, 1910-ben fródott *Bródy Miksa*-verssel.

A program befejeztével a körzet elnöke elhunytakról emlékezett meg: *Vázsonyi Vilmos*ról, akiről néhány mondatban szólt is, *Keller Sándor*ról, *Chátám Szófer* leszármazottjáról, *Gálfi Miklós*ról, aki két hónappal a századik születésnapját megelőzően hunyt el, és a kilencvenes évek közepén még előimádkozott.

Gervai László beszélt *László Miklós*ról, aki 25 évig volt elnök, és állami kitüntetésben is részesült a zsidóság érdekében végzett kimagasló tevékenységéért; a száz évét megélt, végig aktívan tevékenykedő nóbizottsági elnök asszonyról, *Hoffmann Sándorné*ről. S megemlítette a templom két ma is aktív, oszlopos, idős tagját: *Pollák Zsuzsát* és a jelenleg gyengélkedő *Vida Tamást* is.

A Közösségi Teremben a *Laky Konyha* remekeivel dúsan megerített asztalok fogadták a zsinagógából kijövőket. A vezető tisztségviselők sem távolok azonnal, jóízű beszélgetésekre kerülhetett sor, már az esemény végén számos pozitív megerősítés nyugtázta a jó szervezést és a színvonalas programokat.

Boldog születésnapot!

–gáljuli–

VALLÁSI ROVAT

Szukkot – A mindent átható öröm

Közeledik szukkot, a sátrak ünnepe, melyet a hagyományban úgy is ismerünk, mint zmán szimcháténu – örömmünk ideje. Ez az a 7 nap, amit a Tóra hivatalosan az öröm időszakának jelölt ki. Ennek apropóján érdemes egy kicsit elgondolkodni a szimchá, az öröm fogalmának mélyebb jelentésén.

Általában szokás úgy gondolni az örömről, mint valami kiemelkedően pozitív élmény nyomán kialakult különleges hangulatra, vigadozásra, örvendezésre. Ha azonban megkeressük a Tóránban a szimchá szót, olyan szövegben fogjuk megtalálni, amiben ez az értelmezés szinte teljesen tarthatatlanná válik: az átkokról, feddésekről szóló részben (tochá). Ezen a ponton a Tóra különféle büntetéseket részletez hosszasan. Azt gondolhatnánk, hogy ezek a csapások akkor érik el a zsidó népet, ha nem tartják be a parancsolatokat. Ebben kétségkívül van igazság, a szakasz közepén azonban egy igen meglepő állítást találhatunk: „cserébe, amiért nem szolgáltad Örökkévaló Istenedet örömben” (Mózes 5., 28:47).

Eszerint folyamatosan kitörő örömmel kellene nevetgelnünk, miközben a micvákat teljesítjük, máskülönben érdemessé válnánk a legszörnyűbb büntetésekre. Természetesen ez abszurdum: az igazságos, irgalmas, jótevő Teremtőre egyáltalán nem lehet jellemző, hogy ilyen módon bánjon teremtményeivel, ilyen szigorú követelményeket támasszon velük szemben. Tehát újra kell értelmeznünk az örömről alkotott képünket.

Ehhez olvassuk el a Tóránban az idézett mondat után következő mondatot: „és szolgáljod fogod ellenségedet”. Ha nem szolgáltad az Örökkévalót örömben, akkor az ellenségedet fogod szolgálni. Mi az összefüggés? A kettő lényegében ugyanaz: ha valakit nem örömmel szolgál az ember, akkor lényegtelen, hogy az ellenségét vagy a szeretettét szolgálja. Egy ilyen szolgálat során az ember alapvető érzése az, hogy egyszerűen semmi kedve nincsen csinálni. Sem a barátjának, sem az ellenségének. Nem szereti, és kész. Muszájból csinálja. Ha az ember istenszolgálatára már annyira kiüresedett, hogy ha egy óvatlan pillanatban kicserélnék Istent az ellenségére, fel sem tűnne neki a változás, akkor miért is zavarná, ha tényleg kicserélnék?

Hagyományunk úgy tartja, hogy Isten mindig „mértéket a mértékkel fizet meg” (midá keneged midá): amilyen

típusú volt a hiba, amit elkövettünk, ugyanolyan típusú fizetséget kapunk vissza. Kiválóan megjelenik ez az elv ebben az esetben: ő olyan kedvetlenül szolgálja Istent, mintha az ellensége lenne, így Isten is gondoskodik arról, hogy ő valóban az ellenségét szolgálja. Így végeredményben maguk az átkok sem úgy hangzanak, mint egy bosszúálló Isten büntetése, hanem mint az embernek a saját magára önkéntesen kirótt szerepének beteljesítése.

A probléma az, ha valaki számára zsidónak lenni kizárólag terhet jelent, és nem az az alapvető hozzáállása, hogy micsoda égi kegyelemben van része, hogy ő a Világ Urát szolgálhatja, míg mások olyan felesleges dolgok után futnak, amikben végül csalódnak fognak.

Az ilyen ember elveszítette a kapcsolatot a saját élethelyzetével. Megfeledezett arról a triviális alaptételről, hogy Isten nem az ellenségünk, hanem a legnagyobb jóakarónk. A szimchá, az öröm, természetes következménye ennek az élethelyzetnek.

Nem gondolom, hogy szüntelen ujjongásnak kellene kísérmie minden egyes lépésünket, amikor a micvával foglalkozunk. Az viszont elengedhetlenül fontos, hogy a fejünkben, szívünkben stabil alapjaink legyenek. Mindig emlékezzünk legfontosabb alaptételeinkre. Az öröm egyik legfontosabb biztosítéka, egyik legjobb eszköze és legfőbb forrása ez: az emlékezés. Ez a fajta öröm már egészen más, mint az eredetileg tárgyalt jelenség. Ez egy háttérből működő, finom, mindent átható öröm. Héberül szimchát hácháimnak, életörömmek is szokás nevezni.

Szukkot ünnepének jellege az öröm, időszaka pedig a gabona őszi betakarítása. Annak örülünk, hogy learathatjuk sikereinket, kezünk munkájának gyümölcsét. Bölcsseink úgy tartják, hogy aki csak tanul, de sohasem ismételi, az ahhoz hasonlít, aki vet, de nem arat (Szánhedrin 99a). A 126. zsolttárban pedig így áll: akik sírva vetnek, vigadozással fognak aratni. Ebből is láthatjuk ugyanezt az elvet: az öröm forrása az aratás, az ismert információk átismétlése.

Szukkot ünnepén van egy kis időnk, amikor hátradőlhetünk, megpihenhe-

tünk a sátorban. (Már csak emiatt is érdemes a félünnepi napokra időzíteni a munkahelyi szabadságolást.) Abba marad az egész éves nagy rohanás, amikor az evilági stressz talán még a Tóra tanulására is átragadt, és azt is nagy nyomás alatt tettük. Ebben a szabadidőben újra elővehetjük a régi

jegyzeteinket, visszaemlékezhetünk az idén olvasottakra. Személyes tapasztalatom szerint 2–3 hónap után már egészen nyugodtan végigmehetünk a korábban megismert dolgokon, mert olyan mértékben működik a felejtés, hogy az újdonság erejével foghatni a már megtanult anyag. Egész évben tanulmányozhatjuk a Tórát nagy erővel, majd hógynem „könnyekkel”, a túlvilági jutalom reményében. Ez az időszak azonban különösen alkalmas az „aratásra”, amikor az ismétlés, az emlékezés által feleleveníthetjük saját magunkban a szimchá, az igazi öröm érzését.

Szántó-Várnagy Binjamin
binjamin.hu

A berettyóújfalu zsidóság megidézése

Elul 26-án, szeptember 29-én, Berettyóújfalu önkormányzata és a debreceni hitközség a Bihar Múzeumban kiállítással egybekötött megemlékezést tartott.

Miért pont most? Ezen napon volt az egykori híres tudós rabbi, Amram Blum Jahrzeitje, aki 1883-tól 1907-ig az akkori Bihar vármegye székhelyének, Berettyóújfalunak a rabbija volt. A térség meghatározó vallási vezetőjét tisztelték benne. A háború előtti 12.000 főnyi lakosságnak közel 10 százaléka volt zsidó, de ma már nincs itt élő hittestvérünk, így a debreceni hitközség és annak tagjai segítségével nélkül nem lehetett volna méltó módon megemlékezni ezt megemlékezést.

A debreceni Heller Zsolt esszéista, folkesztéta közreműködésével készült el a hitközség birtokában lévő hitéleti tárgyakból a tematikus kiállítás, melynek táblái bepillantást nyújtanak az egykori zsidóság életébe. A megemlékezés fő szervezője és moderátora Korompainé Mocsnik Marianna, a Bihari Múzeum igazgatója volt.

Köszöntötte a megjelenteket, külön örömmel üdvözölve Szigeti Pált, aki Budapestről érkezett. Ő volt az első zsidó gyermek, aki a háború után, 1946-ban született. A DZSH-t többen is képviselték: Horovitz Tamás elnök, Aser Ehrenfeld főrabbi, az alelnökök, a berettyóújfalu család köztársasági Kreisler Gábor, valamint a kile több tagja.

Muraközi István polgármester felidézte a háború előtti világot, megemlékezve azokról a tiszteletről méltó zsidó emberekről, akik nélkül

A KÉSŐI KAMPÁNY ELLENÉRE

Heisler András az 1%-ról

Mit mutatott meg a személyi jövedelemadó 1%-ának felajánlásáért folyó kampány a zsidó egyházak rivalizálásában?

Általánosságban jellemző, hogy a magyarországi népszerűség jelentős része az egyházas vallásosságát illetően passzív. Ismerjük a jelenséget: a katolikus családok egy része fontosnak tartja ugyan, hogy gyermekeik részesüljenek a szent- ségekben, elviszik őket megkeresztelni, hangsúlyt fektetnek rá, hogy első áldozók legyenek, templomban kössenek házasságot és így tovább. Az élet nagy fordulópontjain ünnepélyesen ellátogatnak egyházukhoz, de mindennapi vallási igényeiket nem egyházuk szolgáltatásai biztosítják számukra.

Így van ez gyakorta a protestáns egyházakban, és talán még fokozottabban a zsidó közösségekben is. Ebben a tekintetben a „történelmi egyházak” egy cipőben járnak.

Ami a zsidókat illeti: születés, esküvő, aztán – Isten segítségével csak sok év-tized múlva – búcsú a Kozma utcai zsidó temetőben. Közben év közben kétszer, az újév és az engesztelő nap előestéjén, sok ezer ember fordul meg a zsinagógákban. A maradék 363 napon azonban viszonylag kevesekkel tudunk ott találkozni. Nem lehetne nagyobb ostobaságot elkövetni, mint sértődötten számon kérni mindezt a közösség tagjaitól. A felvázolt helyzet inkább feladatként jelenkezik a közösség vallási és világi vezetői számára.

Van kötődése a magyar zsidóság számottevő részének valamelyik irányzathoz, ezt azonban nem életmódjával, hanem csak gesztusokkal kívánja a többségük kifejezni. Az 1%-os kampány pedig éppen alkalmas arra, hogy lehetőséget biztosítson egy efféle gesztusra: kifejezze az érintettek elvi közösségét azzal a gyűlekezettel, amelynek életében gyakorlatilag nem, vagy csak egészen kivételes pillanatokban kívánnak részt venni.

Ilyen módon a felajánlások száma, amiről úgy szoktuk gondolni, hogy valamiféle rangsort állít fel évről évre a vallási szervezetek között, ennek a laza kötődésnek a kiterjedtséget méri.

Ezzel a helyzettel szembeülve, az egyházként bejegyzett, nagyobb zsidó közösségek, a „piacvezető” Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége (Mazsihisz) és a „kihívó” Egységes Magyar Izraelita Hitközség (EMIH) felismerve, de egyaránt legitím kampánystratégiát választottak. Az EMIH, felismerve, hogy ezen a terepen gesztusokra kell vadászni, nem a közösség belső ügyeire, hitéletére, „vallási szolgáltatásaira”, vagyis nem a lazán kötődő hívek erőteljesebb megnyerésére koncentrált, hanem a lakosság legszélesebb rétegeitől kért támogatást. Kampányában a „zsidó” szót elkerülve, gyermekotthonoknak nyújtandó támogatásról, általános társadalmi célokról szólt – vagyis lényegében kiarrakozta a „zsidó mezőből”, egy másik meccsbe kezdett, másik pályán.

A Mazsihisz a nehezebb utat választotta, amennyiben arcultati kampánya kimondottan reménybeli híveihez, a zsidó közösséghez szólt. Nekik tett befogadási ajánlatot azzal az üzenettel, hogy „a magyar zsidóság sokszínű”, és egyúttal magára is vállalta ennek a sokszínűségnek a kiszolgálását és képviselését. A két eltérő stratégia, az egymástól teljesen eltérő célcsoportok végképp lehetlenné teszik, hogy a napokban napvilágra került (nem végleges) eredményeket bármilyen módon egymásra vonatkoztassuk.

A Mazsihisz felismerte, elébe kell menni a reménybeli vagy csak lazán kötődő híveknek. Szervezetünk létezésének értelme, hogy az ő, az önk legkülönbözőbb igényeinek is minél inkább meg tudjunk felelni.

A Mazsihisz ideje 1%-os kampányát ezt kísérte meg, ami a távlati – és nem csak kommunikációs – stratégia integráns részeként egy valóban sokszínű és aktív közösség megteremtését, egy új, valóban kortárs magyar zsidó önazonosság és életforma szervezeti, intézményi kereteinek létrehozását célozza.

Köszönjük a gyarapodó felajánlásokat, és azon leszünk, hogy kiérdemeljük a bizalmat.

egykor nem élhette volna e település virágzó életét. Ezután ismertette az elhanyagolt zsinagóga felújítási terveit.

Horovitz Tamás a működő debreceni zsidó negyed és a zarándokút koncepcióját vázolta, melynek reményei szerint a megújult berettyóújfalu templom is része lesz. Az elnök hangsúlyozta, hogy egy jövőbeni együttműködés első lépése volt ez nap.

A résztvevők meg is tekintették a zsinagógát. Az egykor raktárként használt épületet a város visszavásárolta, hogy visszaállítsa régi pompájába.

Tiszteletről méltó törekvés, bízunk a sikerében!

A temetőben Amram Blum rabbira emlékezve, Aser Ehrenfeld főrabbi zsolttárokat recitált az ohel előtt. A kántori funkciókat a szintén debreceni Éliás Viktor látta el. A résztvevők a hitéleti szabályok szerint mondták el a kádist.

Régen volt itt lehetőség minjében emlékezni.

Ezt követően a holokauszt áldozatainak emlékfala előtt is elmondtuk imáinkat.

Az eseményen Berettyóújfalu városa és a Bihar Múzeum vezetése is aktívan részt vett.

Rabbisorok Magyarországon

Meghívó premier előtti filmbemutatóra

Minden érdeklődőt szeretettel várunk a Rabbisorok című dokumentumfilm premier előtti díszbemutatójára 2016. október 20-án 18:00 órakor a Goldmark Terembe.

A vetítés után kötetlen beszélgetés a filmről *Toronyi Zsuzsanna*, a Magyar Zsidó Múzeum és Levéltár igazgatója, *Darvas István*, a Bét Jehuda zsinagóga rabbija és *Pacsorasz Viktor*, a film rendezője társaságában.

A beszélgetés során felidézük a magyarországi rabbik jelentős alakjait, azokat, akik munkásságukkal, emberségükkel, bölcsességükkel sokat tettek a zsidóságért, az egyházközségek megmaradásáért, az egyházi irányzatok kialakulásáért, megerősítéséért.

A Rabbisorok Magyarországon hét olyan rabbit mutat be, akik különlegesen voltak. Így filmünkben emléket állítunk Taub Izsák Ezékiel nagykállói, Lów Lipót kanizsai és szegedi, Lów Immánuel szegedi, Schreiber Mózes pozsonyi, Sájé Steiner bodrogkeresztúri, Bernstein Béla szombathelyi, Scheiber Sándor és Schweitzer József budapesti főrabbiaknak.

Element Hidvégi Gyuri bácsi

A Magyar–Izraeli Baráti Társaság egyik alapító tagját, az MTK Baráti Kör örökös tiszteletbeli elnökét, egy hagyománytisztelő, jó zsidó embert gyászolunk, aki 94 éves korában, ros háján napján távozott a földi világból.

Fotó: Blaha Judit

Kitartanak az üldözött kínai zsidók

Pár évtizede „zsidó reneszánsz” kezdődött az egykori birodalmi fővárosban, Kajfengben: egy ősi közösség utolsó leszármazottai kezdtek visszakapcsolódni a zsidó világba. Kérdés, mi lesz velük most.

Nemrég a HVG is beszámolt róla, hogy „a piciny zsidó közösségre is lesújt a hatalom Kínában”. De kik ők egyáltalán, hogy kerültek ilyen messzire, és mi velük a probléma?

A Pekingtől 600 kilométerre fekvő Kajfeng ma már nem különösebben fontos települése Kínának, de a 7–8. században, amikor megtelepedtek ott a Selyemúton érkező perzsa és iraki zsidó kereskedők közösségei, még birodalmi főváros volt.

A zsidók hosszú évszázadokon át élhettek itt mindenféle üldöztetéstől mentesen, a 12. században építették fel zsinagógájukat.

Ebben tér el leginkább történetük az európai zsidókéitól: őket nem az elkülönülés, nem a gettó tartotta fenn, hanem éppen az, hogy sok tekintetben kulturálisan hasonlóak voltak környezetükhöz: a konfucianizmus alapértékai közé tartozik az ősök tisztelete, szokásaik követése, és ők éppen ezt tették azzal, hogy megőrizték a zsidó tradíciókat. Aszsimilációjuk paradox módon megerősítette őket önazonosságukban. Úgy érezték, hogy alapértékük közösek környezetükével: az öregek tisztelete, a hagyományos tekintély tisztelete, a tudás tisztelete mind összekötötte őket szomszédaikkal – számolt be a témáról könyvet író tudós, Moshe Yehuda Bernstein a New York Timesnak.

Az utóbbi évszázadokban azon-

ban, a vegyes házasságok révén, a kajfengi zsidók egyre inkább asszimilálódtak Kína han etnikai többségéhez.

Az azonosság tudat valamiféle generációkon keresztül hatoló folytonossága, az ősök tisztelete révén, úgy tűnik, mégis megmaradt, ez vezethetett az utóbbi évtizedek kajfengi „zsidó reneszánszához”: mintegy ezer zsidó öntudatú emberről van szó, ezeknek is csak egy része vesz részt a vallási életben. A 90-es években kezdődött igazán a virágzás, zsidó turisták, tudósok, üzletemberek érkeztek a városba, aztán a közösséget a zsidó világba visszakapcsolni igyekvő szervezetek is megérkeztek a nyomukban. A kajfengi zsidók hébert, zsidó történelmet és a zsidó vallásgyakorlat alapjait tanulhatták meg, illetve tanulhatták újra az elmúlt évek során külföldi zsidó szervezetek segítségével. A hatóságok

gyanakodtak az idegen befolyás miatt (gyanakvásukat az is erősítette, hogy Kínában jellemzően keveset tudnak a zsidó vallásról), ugyanakkor a közelmúltig abban reménykedtek, hogy az érdeklődés tőkét is odavonzhat, így segítheti Kajfeng fejlődését.

„Újra túlélőmódban működnek” – mondta a közösséget ismerő egyik seattle-i rabbi a New York Timesnak azt követően, hogy miután a közösséget segítő-tanító szervezeteket mint esetlegesen ellenséges ügynököket már tavaly lényegében kitiltották Kajfengből, nemrég minden nyilvános jelét is eltüntették a zsidó jelenlétnek az utcákról az „idegen befolyás” ellen irányuló kampány keretében. A zsidók immár nem gyakorolhatják nyilvánosan a vallásukat, holott ez az egyetlen igényük, semmilyen módon nem kívánnak beleszólni a politikába.

Otthonaikban továbbra is imádkozhatnak, megülhetik a szombatot, de biztosak benne, hogy figyelik őket.

Izrael államát többen is bírálják, amiért a Kínához fűződő, egyre szorosabb gazdasági kapcsolataik ellenére sem törődtek igazán a kajfengi zsidók helyzetével. Ezúttal Izrael kínai követsége jelezte, hogy vizsgálják a kialakult helyzetet. Az ottani zsidók státusza ugyan vallásjogilag bizonytalan a vegyes házasságok miatt, de ők minden nehézség ellenére ragaszkodnak saját zsidóságukhoz. „Te nem tekintesz zsidónak, de én annak tekintem magam, és ez az, ami fontos” – mondta egy kajfengi zsidó a New York Times riportérének. Az utóbbi években mintegy 20-an közülük szabályosan is betértek a judaizmusba, és alijáztak Izraelbe.

A közösség életét kutató tudós úgy véli, a kajfengi zsidók immár a megszerzett hébertudás, a tórai és liturgikus ismeretek birtokában képesek lesznek fennmaradni a féltreállítás körülményei között is, a hivatalos nyomás ellenében, ahogyan eddig is megmaradtak. Szívós kitarításuk az elveszett zsidó közösségekkel foglalkozó egyik szervezet vezetője szerint „a zsidó emlékezet erejét tanúsítja”.

(A The New York Times írása alapján)

Bíborosként kádist mondott, majdnem pápa lett

Huszonnegy évig volt Párizs érseke, a pápaságra is esélyesnek tartották, de mindvégig zsidónak vallotta magát. Franciaország főbírja látta egy ízben bíborosként bemenni a zsinagógába, hogy kádist mondjon Auschwitzban meggyilkolt édesanyja emlékére. Amikor a Notre Dame-ban temették, érte is felhangzott a kádís.

Szülei valamikor az első világháború során hagyták el a későbbi Lengyelország területét. Amikor Aaron fiuk megszületett 1926-ban, már Párizsban éltek.

A szülők Aaront és húgát 1939-ben Orléans-ba küldték, ahol egy keresztény családnál laktak, a háborút Aaron katolikus intézményekben vészelte át. Akkoriban, amikor Franciaország kapitulált a nácik előtt, a 14 éves Aaronnak kezébe került a Szentírás, benne az Újszövetség, és elment egy templomba Orléans-ban. Ez a találkozás és megvilágosodás eldöntötte a további sorsát, már 1940-ben megkeresztelkedett, dacolva szülei ellenállásával. A kereszténységben a Jean-Marie nevet kapta. Egyszerre viselte tehát immár Áron főpap, János apostol és Szűz Mária nevét, ők lettek, ahogy ő mondta, „védőszentjei” további élete során.

Édesapja és testvére túlélte a háborút, édesanyját azonban meggyilkolták – nem sokkal érkezése után – Auschwitzban.

Aaron Jean-Marie 1951-ben látogat el először Izraelbe, három évvel később, 28 évesen szentelik pappá. Nem sokkal azután, hogy lengyel „földije”, Karol Wojtyła 1978-ban II. János Pál néven Róma püspöke lesz, Lustiger-t Orléans püspökévé nevezi ki, bő egy évvel később pedig már Párizs érseke lehet, majd pápaválasztó bíborossá válik.

Párizsi érseki beiktatásán megerősíti hitvallását: Zsidónak születtem, és az is maradok, még ha ez sokaknak nem is elfogadható. Számomra az Izrael küldetése, hogy a népek világosságává legyen, és úgy hiszem, hogy a kereszténység ennek az eszköze (a „népek világosságára” utalva Lustiger Jesájá-Ezsaías prófétát idézi). Úgy vélte, hogy a kereszténység csak a zsidóság szerves folytatása, beteljesítése. Izrael hűséges barátja, támogatója volt. Franciaország egykori főbírja azt állítja, saját szemével látta betérni egy

zsinagógába, hogy kádist mondjon Auschwitzban meggyilkolt édesanyjért.

Közel állt II. János Pálhoz, nemcsak mindkettejük lengyel eredete miatt, hanem azért is, mert hasonlóan konzervatív nézeteket vallottak sok kérdésben. Bár korrekt kapcsolata volt a korszak meghatározó francia szocialista vezetőjével, François Mitterand-nal, és nem is támadta a szekuláris Franciaország alapjait, úgy látta, hogy a francia társadalom nem lehet meg valamiféle, legmélyebb hagyományaiból következő, tehát katolikus szellemi orientáció nélkül, mert a kapitalizmus és a technika önmagukban nem nyújtanak fogódzót erkölcsi alapkérdésekben, nem adnak célokat sem a személyes, sem a közösségi életnek. A sajtó gyakran találgatta, esélyes lehet-e a pápaságra, lehet-e az első pápa, a szintén zsidó Szent Péter utóda.

Nem lett végül. II. János Pál halála után részt vett még XVI. Benedek megválasztásában, nem sokkal később azonban, 78 éves korában, elfogadták lemondását a párizsi érsekségről. A következő esztendőben New Yorkba látogatott, számos zsidó intézményt felkeresett, és a bobovi chászidok rebbéje meg is áldotta.

A rákövetkező évben, 2007-ben diagnosztizálták csont- és tüdőrákját, nem sokkal 81. születésnapja előtt halt meg. Gyászszertartását a Notre Dame-ban tartották, és a bejárat előtt unokatestvére, Arno Lustiger mondta – a kádís.

Maga fogalmazta sírfeliratának szövege:

Zsidónak születtem! Apai nagyapám után! az Aaron nevet kaptam. / Keresztény lettem! Hit és megtérés által! De zsidó maradtam! Mint az apostolok. / Védőszentjeim! Áron főpap! Szent János apostol! és a kegyelemteljes Szűz Mária voltak. / Párizs 139. érsekének jelölt ki! Öszentsége II. János Pál pápa. / 1981. február 27-én! foglaltam el helyem! és itt végeztem egész szolgálatomat. / Ti, akik erre áthaladtok, imádkozzatok értem.

Lemberg „visszafogadta” egykori zsidó lakosait

Az ukrajnai Lvov (Lemberg) régi zsidóutcáján, az óváros szívében, alaposan átgondolt emlékhely készült rendkívül széles körű összefogással a helyiek kezdeményezésére.

Lembergben 700 éven keresztül élt tekintélyes létszámú zsidó közösség, egészen addig, amíg a holokauszt lényegében fel nem számolta. 700 éven keresztül osztották meg a mindennapokat a többi nemzetiséggel, és a második világháború kezdetén a lakosság egyharmada volt zsidó. Ez természetesen a városképen is meglátszott, több tucat zsinagóga és egyéb közösségi épület állt Lemberg különböző pontjain. A zsidó vallási élet központja azonban a régi zsidóutca, a Staroievreska utca volt, itt állt az Arany Rózsa Zsinagóga, a Nagy Zsinagóga és az imádkozásra és közös tanulásra szolgáló Bét Hámidrás.

És itt áll most, több évtizednyi néma felejtés után, a leMBERGI zsidóság hosszú életét és drámaian gyors és végleges pusztulását elbeszélő emlékhely. A nácik a város zsinagógáit – kettő kivételével – elpusztították, így az Arany Rózsa, a reneszánsz vallási építészet 1582 óta álló ékkövét is.

Fontos, hogy nemcsak a pusztulásra emlékezett az újjalakított tér, hanem az életre is, anélkül, hogy el akarná tüntetni a történet borzalmas végét, és hogy az emlékhely nem különül el valamiféle idegen testként a városi tértől, hanem együtt él vele.

Lemberg az emlékhely megalkotásával magához engedte és elfogadta múltját, amely immár jövőjének is részévé válhat. Ezt technikailag a részleges, a romok rom voltát nem eltüntető, de kontextusba helyező rekonstrukció oldotta meg, valamint a részletes tájékoztatás arról, mi állt és működött egykor a romok helyén.

Eddig a városban fellelhető zsidó vonatkozású emléktáblákat maga a zsidó közösség állíttatta, így az a látszat keletkezhetett, hogy Lemberg zsidó múltja csak nekik fontos, a meggyilkoltak egykori szomszédainak kevésbé. De az új emlékhely világossá tette, hogy mindez tényleg pusztán látvány volt csupán: ennek megalkotását ugyanis a városi tanács kezdeményezte, és erőteljes nemzetközi közreműködéssel valósult meg, nemzetközi pályázat keretében választották ki a győztes tervet is. A meggyilkolt zsidók emlékéért tehát visszafogadta a város, amely 700 hosszú éven át az otthonuk volt. Most „hazatérhettek”!

Szlichot a Kozma utcában

Mint minden esztendőben, ez idén is megtartották a hagyományos szlichoti gyászistentiszteletet a Kozma utcai sírkertben.

A megemlékezés Verő Tamás rabbi sófárfújásával kezdődött, majd a Goldmark Kórus előadását követően Gordon Gábor, az Élet Menete Alapítvány kuratóriumának elnöke köszöntötte az emlékezőket, közöttük Heisler András Mazsihisz-elnököt és Kunos Péter ügyvezető igazgatót, valamint az izraeli nagykövetség első beosztottját.

Nógrádi Gergely kántor Szenes Hanna Éli, Élijét énekelte, majd Radnóti Zoltán rabbi, a Rabbitestület vezetője mondott beszédet. A kántor Kél malé ráchámim imáját közös kádís követte.

Ezután a jelenlévők elhelyezték a kavicsokat az Auschwitzi Emlékmű talapzatán. A szertartás a Munkaszolgálatosok Emlékművénel ért véget.

Évekkel ezelőtt már írtunk róla, hogy az ilyen alkalmakra felsorakoztatott Scheiber-iskolások közül vannak, akik rosszul lesznek, és vannak, akik el is ájulnak. Nem történt ez másként idén sem, mindössze annyi volt a különbség, hogy a rosszul lett, illetve elájult gyermekek most nem a helyszínen statisztálók mentősök, hanem a szülője vezette ki a sorfalból.

Ismételen megkérdezzük: nem lehetne megszüntetni a „sorfalazást”?

Radnóti Zoltán rabbi emlékeztet

IZRAELI SZÍNES

Nekropolisz

Hatalmas mesterséges barlangtemetőt építenek Jeruzsálemben a város zsidó halottainak – közölte a Jediót Ahronót című újság honlapja, a ynet.

A zsidók körében az egész világon jelentős igény mutatkozik a jeruzsálemi temetkezésre, mert a zsidó hagyomány szerint a messiás eljövetelekor elsőként a városban nyugvókat támadnak fel.

Mivel a legnagyobb, a Givát Saul negyedben található temetőben lassan elfogynak a szabad sírhelyek, a 2012-ben jóváhagyott tervek alapján többszintes épületeket hoznak létre egyrészt föld felett, másrészt a hegy belsejében, ahol a falakba épített sírokban több tízezer embert fognak eltemetni.

A kétszázmillió sékelből (15 milliárd forint) elkészülő négyszintes építményben valóságos nekropoliszt alakítanak ki, ahol több mint 23 ezer sírt helyeznek el.

Ez a mennyiség 12 évre biztosíthatja a városban elhunyt zsidók temetkezését a jelenlegi jeruzsálemi halálzási adatok alapján. A 25 méter mély szerkezetbe egy központi

tengely mentén elhelyezett három, egyenként harminc embert befogadó lifttel lehet majd lejutni.

A liftektől több irányba futnak majd a sírbarlangfolyosók, ezeken elektromos járművek szállítják majd a nehezen közlekedő idős embereket. A hegy oldalába vágott nyílásokon a járatokba természetes napfény jut, de lesz benne mesterséges világítás és szellőzés is.

A zsidó vallást nem jellemzi a halálkultusz, a hit alaptétele szerint az élet a legnagyobb szentség. A vallás szabályai megkövetelik az élőktől a halottak elkülönítését, és mivel a hegy gyomra távol van a város zsi-vajától, a temetkezés megfelel a legszigorúbb ortodox követelményeknek is.

MTI

Jön a párve csirke?

Egy izraeli vállalkozás szerint nemsokára csirkehúst lehet „növeszteni” élő csirkéből kinyert sejtekből. Nincs többé vágás és állatkínzás, és mindez még kóser is lesz a *Jewish Chronicle* tudósítása szerint.

Koby Barak, az ötlettel előálló vállalkozás tulajdonosa biztos benne, hogy finom és kóser húshoz fogunk jutni annak az eljárásnak a végén, amelyet a Héber Egyetem egyik biológus munkatársa, *Yaakov Nahmi* fejlesztett ki.

A folyamat első lépéseként biopsziát kell végrehajtani egy csirkén, aztán az így nyert szövetmintákból lehet csirkehúst növeszteni-alakítani.

A cég már fel is vette a kapcsolatot tekintélyes rabbikkal, és ők kellemes meglepetésükre arról biztosították őket, hogy kóserre lehet tenni ezeket a termékeket.

A cég szóvivője szerint „a rabbikat az a kérdés osztja csak két táborra, hogy kóser húsnak vagy kóser párvénak (sem húst, sem tejet nem tartalmazó ételnek) kell-e tekinteni a mesterséges csirkehúst”.

Az izraeli vallásos cionista tábor egyik nagy háláchikus tekintélye, *Slomo Aviner* rabbi szerint „az a kérdés, hogy a folyamat vagy a végeredmény felől ítélünk-e. Ha az eredményt veszem figyelembe, ugyanolyan húst látok, mint minden más esetben, ha a folyamat felől tekintem, amelynek semmi köze a csirketartás és -vágás hagyományos menetéhez, akkor arra kell jutnom, hogy a mesterséges csirkehús nem hús, hanem párve”.

További kérdés, hogy miként biztosítható majd a szövetmintákból létrehozott csirkehús előállításának kóser-sági felügyelete kóservágás hiányában, és az is felmerült a jogi viták során, hogy vonatkozik-e a biopsziából nyert szövetmintára az élő állat húsnak megevéseire vonatkozó szigorú tilalom – a rabbik szerint inkább nem.

A cégvezető és tulajdonos *Koby Barak*, aki maga vegánként szigorúan tartózkodik az állati eredetű ételek fogyasztásától, azt mondta, ő is megenné az általa „gyártani” tervezett mesterséges húst, mivel az előállításához egyetlen állatnak sem kell szenvednie. A kóser étkezési előírásokat megtartó zsidóság és egyes európai államok (Dánia lényegében betiltotta nemrég a kóservágást), illetve állatvédők szervezetei súlyos erkölcsi konfliktusát oldaná fel, ha a módszer elterjedhetne az ortodox világban, és azon túl is sokat tehetné azért, hogy mérsékelje az állatok szenvedését, a húsiipari termékek előállításához most még szükséges állatkínzást.

Koby Barak szerint az állatkínzás okafogyottá tévő mesterséges csirkehús már öt éven belül piacra kerülhet.

MTI

A Dreyfus-ügy folytatódik Izraelben

A 19. század leghíresebb antiszemita áldozata, Dreyfus kapitány egyik oldalági lemenője hadbíróként dolgozik Izraelben, és úgy érzi, hogy munkájával a kör bezárult családja történetében.

A hadsereg lapja, a *Bamahane* mutatta be nemrég *Uriel Dreyfust*, akinek nagypapája a franciaországi antiszemita kirakatper áldozatának, Alfred Dreyfusnek az unokaöccse.

Dreyfus kapitányt az 1800-as évek végén koholt vádak alapján ítélte el a francia bíróság, megfosztották rangjától és kényszermunkát kellett végeznie, becsületét csak bő egy évtizeddel később nyerte vissza. Az eset a közvélemény híveinek és a reakciónak egyik legélesebb összecsapása volt Franciaországban. Theodor Herzl, aki jelen volt újságíróként a per tárgyalásán és jelentős részben ez az eset győzte meg arról, hogy

az asszimiláció nem számolja fel az antiszemitizmust, a Dreyfus-per tette cionistává.

Uriel Dreyfus a kapitány után hozzávetőleg száz évvel jött a világra Mulhouse-ban, ahol annak idején híres, távoli bácsikája is. 1992-ben emigrált Izraelbe, és 13 év múlva jelentkezett hadbíróként – ő is kapitányi rangban szolgált az izraeli seregben. Ő is úgy gondolta, mint Herzl, hogy a zsidóknak saját kezükbe kell venniük a sorsukat a saját államukban, ezért hagyta el Franciaországot majd 25 évvel ezelőtt.

„Ha egymás mellé tesszük azt a tényt, hogy Alfred Dreyfust hamis bizonyítékok alapján ítélte el egy katonai bíróság, és hogy én most egy másik katonai bíróságon ítélek meg, meghozza a vádlottak jogainak teljes biztosításával, akkor bezárul a kör” – nyilatkozta Uriel Dreyfus kapitány a *Bamahane*-nek. Ő telepedett először Izraelben a Dreyfus családból.

Szerinte híres ösével méltatlannul jár el a történelmi emlékezet, passzív áldozatnak tekintik, miközben soha nem adta fel a küzdelmet, amíg csak elégtételt nem kapott. Úgy látja, mindenki csak az ügyről beszél, magának Alfred Dreyfusnek azonban senki sem szentel figyelmet. Neki azonban érthetően fontos a régi Dreyfus kapitány személye: „Mindenki cipeli a múltat, mindenkinek megvan a saját feladata. Az enyém az, hogy érvényt szerezsek a jognak. Tudom, honnan jöttem, és a Dreyfus-ügy mindig velem marad.”

(A ynet írása alapján)

Nem énekelhettek a nők Jom kippurkor

Lemondták a Jom kippurra, az engesztelés napjára Tel-Aviv központjába tervezett közös éneklést, miután általános tiltakozás kezdődött amiatt, hogy a szervezők egyikének követelésére női énekesek nem léphettek volna fel – írja a Háárec nevű izraeli újság.

A zsidó vallás legszentebb és legnagyobb ünnepének előestéjére, október 11-re nagyszabású össznépi éneklést hirdettek Tel-Aviv központjába, a Rabin térre, ahol az egybegyűltek neves előadókkal közösen az alkalomhoz illő népszerű izraeli dalokat énekeltek volna.

A Háárec azonban néhány napja nyilvánosságra hozta, hogy az egyik valóságos szervező kívánságára női előadók nem léphetnek fel a rendezvényen.

Emiatt tiltakozáshullám indult, és több szervezet – köztük az egyik tel-avivi rádióállomás – is kiszállt az esemény támogatói közül. Később már a zenei rendező is énekesnők bevonását követelte, a fellépő énekesek pedig elkezdtek visszamondani részvételüket.

A baloldali politikai pártok, a Munkapárt és a Merez politikuskői is elítélték a női művészek kihagyását a programból, és ezzel már olyan komoly nyomás nehezedett a szervezőkre, hogy döntésre kényszerültek: vagy nőket is meghívják, vagy lemondják a rendezvényt.

Végül bejelentették, hogy nem lesz közös éneklés, hanem helyette ugyanott engesztelő összejövetelt tartanak neves művészek részvételével.

Jom kippur böjtnapját a hívő zsidók nagyrészt imádsággal töltik, megvallják bűneiket, és isteni megbocsátásért könyörögnek. A tel-avivi rendezvény a vallásosok és a nem vallásosok közeledését célozta volna a közös ünnepléssel.

A mélyen vallásos zsidók számára tilos nők éneklését hallgatni. Ez korábban többször gondot okozott az izraeli hadseregben is, a szolgálatot vállaló ultraortodox katonák tüntetőleg kivonultak a női énekesek részvételével rendezett eseményekről.

MTI

Elhunyt Jozsef Harmac

Elhunyt kilencvenéves korában Jozsef Harmac, a náci ellen a második világháború után bosszúakciókat tervező és egy esetben sikeresen végrehajtó zsidó csoport utolsó tagja – jelentette a Jediót Ahronót honlapja, a ynet.

Harmac 1925-ben Litvánia Rokiskis nevű kisvárosában született, tehetős zsidó családban. A náci megszállás után egész családját kiirtották. Ő egy csoport élén a gettó alatti csatornákon a közeli erdőbe szökött, ahol csatlakozott a partizánokhoz.

A háború végéig a németek és szövetségeseik ellen harcolt, majd Litvánia náci alóli felszabadulása és szovjet megszállása után titokban elhagyta Európát, és az akkori Palesztinába utazott.

Ott csatlakozott a németek ellen bosszút forraló csoportokhoz, amely kiválasztott néhány nagyobb várost, amelyben az ivóvíz megmérgezését tervezték, és ehhez a Weizman tudományos intézettől mérget is szereztek – informál az MTI.

Emlékezzünk Richter Gedeonra

A kiegyezés utáni években született, a dualizmus idején hozta létre és a Horthy-korszakban működtette világcégét, 72 éves volt, amikor 1944. december 30-án a nyilasok a Dunába lőtték. Nagyszabású élete átfogja a magyar zsidó emancipáció korszakának felemelő és szomorú történetét.

Szorgalmasan dolgozó édesapja komoly vagyont hagyott rá, amikor mindössze egyévesen árván hagyta; édesanyja gyermekágyi lázban halt meg.

na József utcába, az úgynevezett nemzetközi gettóba. Innen vitték el a nyilasok decemberben – már nem különösebben foglalkoztak védetségét igazoló okmányokkal – először az Andrássy út 60.-ba, majd a Duna-partra. Mielőtt elindult, még módja volt elbúcsúzni a feleségétől. 1944. december 30-án lőtték bele a Dunába, pár héttel azelőtt, hogy Pesten véget ért a háború.

Olvassák el, ha van rá idejük, hogyan emlékezik rá, az alapítóra

Mint oly sokan az emancipáció korának zsidó kiválóságai közül, katolikus szerzetesi iskolában végzett ő is – a ferenceseknél Gyöngyösön. Kolozsvárott, majd Budapesten tanult gyógyszerészetet, aztán még körbenézett alaposan a világban is. A húszas évei végén, az új század kezdetén, 1901-ben vásárolja meg a híres Sas utcai patikát családi örökségén, ebből a házból indul el a már életében hatalmassá növő birodalom és a ma is a piacon lévő multicég.

Egyszerű ügy ez: az ember tanul, figyel, töltekezik, és azután épp ugyanilyen szorgalmasan dolgozik egy egész életen keresztül. A saját lábára áll, képes és hajlandó vállalatulajdonosként felelni másokért. Nem hajlandó feladni a hozzáértést, az öntovábbképzést és a kreativitást, és ugyanakkor a hűséget sem mindazok iránt, akik hozzá tartoznak, a családjától a munkásaiig. Ilyen is lehetett volna a magyar polgárosodás és kapitalizmus, olyan, amilyen Richter Gedeon és a hozzá hasonlóak voltak. Zsidók, németek, és sokan mások is.

Készítményei iránt egyre nagyobb volt az érdeklődés, gyorsan kinőtték a Sas utcát: így született meg Kőbányán az első magyar gyógyszergyár Richter Gedeon keze alatt. Innen került piacra az utolsó béke-évek alatt, 1912-ben, a Kalmopyrin.

A cég prosperált azután is, hogy a Monarchia és a hagyományos Magyarország élete összeomlott, működött a nagy gazdasági válság idején, egészen a zsidótörvények időszakáig. Akkor aztán, 1942-ben, a gyár megvált alapítójától, a 70 éves Richter Gedeontól.

Aztán 44-ben, a megszállás után, a fiát még kimentti Magyarországról, de ő maga úgy dönt, nem megy innen sehová. Tudnia kellett, mit vállal és mit kockáztat, de egyfelől bízott abban, hogy a magyar állam, amelyhez mindig példamutatóan lojális volt, még akkori állapotában is lojális lesz hozzá, másrészt pedig egy egész jelentős, jórészt már leélt élet kötötte ide, hiába voltak számos országban érdekeltségei. Itt maradt, beköltözött a csillagos házba a Kato-

Urbán Balázs, az esztergomi Dobó Katalin Gimnázium 10/A. osztályos tanulója a Holokauszt Emlékközpont honlapján egy igen alapos dolgozatban. Ő, ez a középiskolás fiatalember legyen a tanú rá, hogy ha őt magát, a szegény öregembert ki is tagadták, meg is gyilkolták 1944 végének Budapestjén, az emléke otthonra lelt köztünk, hálás magyarok között. Hogy Magyarország nem felejt el a magyar gyógyszeripar megeremlőjét.

Nógrádikum lett a temető

A Nógrád Megyei Értéktár Bizottság felvette a balassagyarmati műemlék zsidó temetőt a Nógrád Megyei Értéktárba, így az „Nógrádikum” vált. A díjat Barna János, a megyei közgyűlés alelnöke adta át a Megyenapon Bauer Józsefnek, a hitközség elnökének.

A balassagyarmati zsidóság egyes irodalmi források szerint mintegy hatvan évvel ezelőtt tekint vissza. Sajnos az első, török előtti temetkezési helyéről semmilyen történelmi nyom, történelmi emlék nem maradt fenn. A 18. század eleji újbóli betelepítést követően a hitközség tagjai már a jelenlegi helyre temetkeztek. A műemlék temetőben az 1700-as évektől találhatók sírkövek, 3,2 hektáron mintegy 3500 darab. A területet a közösség növekedése, illetve az országos kolerajárványok miatt több alkalommal is bővíteni kellett. A balassagyarmati az ország egyik legjelentősebb ortodox zsidó hitközsége volt, melynek élén az 1840-es évek közepétől a híres Deutsch rabbinátság tagjai (Deutsch Áron Dávid, Deutsch József Izrael és Deutsch Dávid) álltak. A városban működött az ország egyik legnagyobb ortodox zsinagógája 1868-tól 1944-ig. A 19. század derekára a lakosság több mint egyharmada volt zsidó. Messze földön híres volt a jesivájuk is.

A közösségből mintegy 2800-an váltak a holokauszt áldozatává, s csupán néhány tucatnyian tértek vissza Balassagyarmatra. A háború során a zsinagóga épületét is felrobbantották. Az 1970-es években épült mártíremlékművön az ismert áldozatok közül mintegy 500-nak a neve olvasható.

A jelenleg is funkcionáló sírkertet 1994-ben a magyarországi zsidó temetők közül elsőként nyilvánították védett műemlékké.

2003-ban megkezdődött a sírkökataszter készítése, egyenként lefotózták és digitálisan rögzítették a 3500 követ, lefordították a nemritkán az olvashatatlanságig elkopott héber sírköszövegeket. Jelenleg a világ minden tájáról jönnek érdeklődők, látogatók az elhunyt rokonokhoz, családtagokhoz. Sok zarándok is érkezik, hogy lerója tiszteletét a híres rabbik sírjánál, valamint a párizsi Folies Bergères művészeti igazgatója, Michel Gyarmathy (Ehrenfeld) emléke előtt.

Ferenc Józsefre emlékeznek az ORZSE-n

„Franz Joseph málkénu” – Ferenc József a felekezetközi béke, a művészet és a tudomány pártfogója címmel rendez tudományos konferenciát az Országos Rabbiképző – Zsidó Egyetem, az SZTE BTK Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszék és az MTA SZTE Vallási Kultúrakutató Csoport 2016. október 27-én, csütörtökön, 10:00 órától az ORZSE-n (Budapest VIII. ker., Scheiber Sándor u. 2.) A konferencia fővédnöke Habsburg György rendkívüli és meghatalmazott nagykövet. Az eseményre minden érdeklődőt szeretettel várnak a szervezők. A konferencia a Rabbiképző Intézet egykori nevadója emlékezik közelgő halálzási jubileuma okán.

Az állam iránt lojális, a többségi nemzetbe integrálódni kívánó modern zsidó irányzat iskolaigényét a dinasztia is támogatta, és az általa 1849-ben beszedett türelmiadó-hátralékot 1850-ben Ferenc József a „Zsidó Oktatási Alap” életre hívására fordította. A németországi maszkilok által 1854-ben megnyitott breszlai Jüdisch-Theologische Seminar szolgáltatta a mintát később egy modern zsidó oktatási intézmény magyarországi létrehozásához.

Ferenc Józsefnek a pesti Rabbiképző Intézetben 1877-ben, az oktatás elindulását követően tett látogató-

sát ma is emléktábla őrzi. Ferenc József kora a két világháború közötti izraelita értelmezésekben letűnt aranykorra vált. A Monarchia a társadalmi felemelkedés és a jogegyenlőség mellett az izraelita felekezeti intézményesülés fontos – és később nosztalgiaiául idézett – korszaka lett.

A magyar és a közép-európai zsidóság esetében a 19. századot a társadalomtörténeti kutatások a társadalmi felemelkedés és integráció időszakaként tartják számon. A kor önképének központi eleme volt a gazdasági fejlődés és a modern értelemben vett haladás toposza. A Habsburg-dinasztia – élén Ferenc Józseffel – is ekként tekintett saját korára, társadalmára, és az uralkodó-

háznak a Monarchiában betöltött szerepére. Az uralkodó a dualizmust a tudomány és a művészet fejlődésének korszakaként fogta fel. Ferenc József önmagára népei és birodalma egységének őrzőjeként és a felekezetek közötti béke védelmezőjeként tekintett.

A rendezvény Ferenc József felekezeti értelmezéseit, a modern fejlődés-gondolat korabeli megjelenéseit, az uralkodóház önmagáról kialakított képét és ennek társadalmi percepcióját, valamint Ferenc Józsefnek és korának különböző közösségi emlékeztörténeteit járja körül.

75 évvel ezelőtt történt a Babij Jar-i mészárlás

A holokauszt egyik legelső és legborzalmasabb tömegmészárlásának 75. évfordulójára készülnek Kijevben, jelen lesz az izraeli és a német államelnökök is a megemlékezésen.

Nem sokkal azután, hogy a német csapatok a Szovjetunió elleni offenzíva során elfoglalták Kijevet, megszületett a döntés a város zsidó lakosainak kiirtásáról: 1941. szeptember 29-én és 30-án gyűjtötték össze és végezték ki több mint 33 ezer embert a városhoz tartozó Babij Jarban. A több tízezres tömeggyilkosságnak elenyészően kevés túlélője maradt, és évekkel később a visszavonuló náciak a nyomokat is megpróbálták eltüntetni: kiásatták és elégették a holttesteket. Más tömeges kivégzések is zajlottak Babij Jarban a náci megszállás alatt: cigányoké és szovjet hadifoglyoké. Összesen mintegy 100–150 ezer áldozata lehet ezeknek a mészárlásoknak.

A Szovjetunió fennállása alatt nem fektettek hangsúlyt a meggyilkolt zsidók emlékének ápolására, de az elmúlt évtizedekben ez megváltozott.

A 75. évfordulóra tervezett megemlékezésorozaton részt vesz Joachim Gauck német elnök és Izrael állam feje, Reuven Rivlin is, továbbá jelen lesz a Zsidó Világkongresszus népes delegációja, az elnök, Ronald S. Lauder beszédet is mond a helyszínen.

Rivlin fejet hajt programja során a holodomor, az ukrainai éhínség áldozatai előtt is, találkozik Porosenko ukrán elnökkel, és az ország történetesen zsidó származású miniszterelnökével, Volodimir Hrojszmannal is.

1961-ben jelent meg Jevgenyij Jevtusenko Babij Jar című verse a Lityeraturumaja Gazetában, amely nagy nemzetközi visszhangot váltott ki. A poémából, amelyben a költő felemelte szavát a szovjet antiszemitizmus ellen, Dmitrij Sosztakovics XIII. szimfónia címen zenét komponált, de azt később a hatalom ellentámadásának részeként betiltották. Ugyancsak Babij Jar címmel először 1966-ban látott napvilágot – a szovjet cenzúra erős húzásával – Anatolij Kuznyecov dokumentumregénye.

A Kijev német megszállását gyerekkéjjel átélő író három évvel később a KGB kiszekálta hazájából, de a kicsempészett kézirat – benne a kijevi zsidóság kálváriájával – csonkítatlanul megjelent Nyugaton. Babij Jar emlékművét végül 1976-ban állították fel, de még akkor is csak „a szovjet polgároknak – a fasizmus áldozatainak” felirattal. A fordulatot az 1991. évi ukrán narancsos forradalom hozta el. Kijevben új, menórát formázó emlékművet emeltek, s ma már évente gyászünnepeket tartanak, az elmúlt évtizedben többek között George Bush és Bill Clinton amerikai elnökök, valamint 2001-ben II. János Pál pápa részvételével.

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Újlipótvárosban garzonlakás turistáknak kiadó. Tel.: 226-4109.

Üzemorvosi, házi orvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITAPHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés minimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. 320-4778. www.drivragdental.hu és www.mini-implantatum.hu

Tóthné Húvös Katalin fogtechnikusi mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozgáskorlátozottakhoz házhöz megyünk. Hétfői ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomatás, könyvnyomatás, névjegykészítés a Mammot I.-ben. (III. em. 312-es üzlet), a II. és VI., kerülben. Messinger Miklós, 06-20-934-9523, www.rcontact.hu

Kastélyok berendezéséhez vásárolnak festményeket, ezüsttárgyakat, étkezészetet, cukordobozt, tálca stb., Kovács Margittól kerámiákat, herendi porcelánokat, régi álló-, fali-, asztali órákat, bútorokat, márványszobrokat stb. Teljes hágyatékért első vevőként a legmagasabb árat fizetem készpénzzel. Értékesítés díjtalan. 06-20-280-0151.

Sar-El önkéntes programunk ősszel és télen is folytatódik, gyere velünk te is segíteni! Csoportok indulnak: október 30-án, november 10-én, december 11-én. Információ: Deutsch János, +36-20-233-8454, janos.deutsch76@freemail.hu, vagy az Izraeli Kulturális Intézetben minden kedden, 16-17 óra között.

Fiatál értelmiségi pár (mérnök, bölcsész) életjáradéki vagy eltartási szerződést kötne. Lovas Zsolt: 06-30-487-6169.

Öthonápolást vállal házi betegápolói képesítéssel, amerikai ajánlólevéllel közepkorú hölgy. 06-30-680-9365.

VIII. kerületi, Bezerédi utcai műemlék házban utcai, magasföldszinti, 110 m²-es, négy és fél szobás, két mellékhelyiség, világos, azonnal költözhető lakás eladó. Irányár: 37 millió Ft. 06-30-836-2655, 06-20-921-0300.

Eladom 55 milliós irányáron vagy elcserelem 100-120 m² körüli fővárosi ingatlanra Pomázon lévő, panorámás, 240 m²-es, duplakomfortos, 5,5 szobás házunkat 200 négyzetes telken, pihenőkerttel. Kb. 25 millió Ft értékkülönböt kérek. 06-30-262-2655.

Lányom részére keresek egy kedves, türelmes hölgyet, aki logó-

pédiai és fejlesztő ismeretekkel rendelkezik, és házhöz jön tanítani. Zuglóban, 06-30-990-1552.

Eladó egy 110 m²-es, kétgenerációs családi ház rendezett, 1000 m²-es telekkel a 17. kerület központjában. 06-30-510-3179.

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, képeslapokat. 06-20-522-5690, este: 06-1-322-8439.

HÁZASSÁG

Svájcban élő, 80 év körüli hölgy levélváltás és telefon útján megismerkedne hasonló korú, nívós, kulturált, nem dohányzó, egyedülálló úrral. Cím: Höhering 27, CH-8052, Zürich. Telefon: +41-(0)44-301-48-57.

Powell: Izrael rakétái Teheránt célozzák

Kétszáz nukleáris töltettel felszerelt rakétával rendelkezik Izrael, amelyek Teheránra vannak célozva, és ezzel az irániak is tisztában vannak – derült ki Colin Powell volt amerikai külügyminiszter kiszivárogtatott levelezéséből. A DC Leaks nevű csoport által megszerzett e-maileket Powell még a tavalyi év során írta, megerősítve azt a nyílt titkot, hogy Izraelnek valóban van atomfegyvere.

Izrael nukleáris potenciáljáról régóta léteznek hivatalosan meg nem erősített információk, Colin Powell viszont a legmagasabb szintű amerikai

Netanjahu előad

politikus, aki az izraeli atombombáról tényként számol be. A volt külügyminiszter információinak és szavának azért van különös súlya, mert Powell jelentős katonai és biztonságpolitikai múlttal rendelkezik: a nyolcvanas években Reagan elnök biztonsági tanácsadója volt, az első öbölháború idején ő volt az egyesített vezérkari főnökség főparancsnoka, majd mintegy tíz évvel később ifjabb George Bush külügyminisztere lett.

A kiszivárogtatott e-mailek eredetileg Jeffrey Leeds demokrata adományozónak szóltak, és a levélváltásra 2015 márciusában, Benjámín Netanjahu izraeli miniszterelnöknek a Kongresszusban tartott beszéde kapcsán került sor. Mint emlékeztet, Netanjahu az Iránnal kötött egyezmény ellen érvelt a Kongresszus előtt. Az e-mailekből kiderül, hogy Powell nem látta annyira aggasztónak a helyzetet, mint Netanjahu.

Powell véleménye szerint „Irán semmire sem megy majd egy atombombával, ha végül képesek lesznek csinálni egyet. A fiúk Teheránban jól tudják, hogy Izraelnek kétszáz van, és mind Teheránra van célozva. Nekünk pedig több ezer nukleáris töltetünk van. Ha akarjuk, azt az egyetlen dolgot semmissítjük meg, ami nekik fontos, vagyis a rezsim túlélését. Ráadásul ha csinálnának is egy bombát, hol és hogyan tudnák azt tesztelni?”

Colin Powell a nyilvánosság előtt támogatta az iráni rezsimmel kötött egyezményt; az NBC Meet the press című műsorában azt nyilatkozta, hogy az egy elég jó megállapodás. Egy másik, szintén Jeffrey Leedsnek írt e-mailjében pedig kifejtette, hogy ha az irániak tényleg atombombát akarnak fejleszteni, akkor azt nem tudják csupán szankciókkal megakadályozni. Powell ugyanakkor kétségbe vonja, hogy az irániak közel állnának a bomba elkészítéséhez.

„Bibi mindig azt mondja, hogy már csak egy évre vannak a bombától. Ugyanezt mondják a mi hírszerzőink is. Minden évben ezt mondják. Csak hát nem olyan könnyű megcsinálni.”

A levelezésből az is kiderül, hogy Colin Powell ugyanakkor nem bízik Irán tisztességes szándékaiban: „Nem bízom az irániakban, majdnem börtönbe kerültem az Irán-kontra ügy miatt.”

Powell levelezéséből arra is fény derül, hogy nincs túl jó véleménnyel a jelenlegi elnökjelöltekről. Donald Trumpról azt állította, hogy „nemzeti szégyen és nemzetközi pária”, Hillary Clintonról pedig azt, hogy „kapzsi, nem igazán nagy formátumú politikus”. Powell egy másik levelezésben azt is megjegyezte, hogy Hillary Clinton önteltségében akármire is nyúl, mindent tönkretesz.

A Washington Post szerint a volt külügyminiszter levelezését szintén az orosz katonai hackercsoport, a Fancy Bear segítségével sikerült kiszivárogtatni.

A világ legrosszabbul őrzött titka

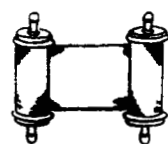
Sokan úgy jellemezték az izraeli nukleáris programot, mint a világ legrosszabbul őrzött titkát. A nyolcvanas éveket követően ugyanis az izraeli atombomba létezése átment a nyílt titok kategóriájába. Sokan azonban már korábban is tudták róla; Teller Edének a hatvanas években meggyőződése volt, hogy Izraelnek van atomfegyvere, és ennek alapján a CIA evidenciaként kezelte az izraeli atombomba létét.

Izrael nukleáris fegyverkezéséről harminc éve rántotta le a leplet a brit Sunday Times. 1986. október 5-én hozta le ugyanis Izrael titkos nukleáris arzenálja címmel az a cikket, amely beszámolt arról, hogy a Negev sivatag dimonai komplexumában zajlik az izraeli nukleáris fegyver készítése.

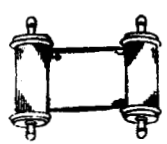
A cikk Mordechaj Vanunu beszámolójára és fényképeire épült, aki technikusként dolgozott a dimonai komplexumban. Vanunu még 1985-ben csempészett be egy fényképezőgépet a dimonai reaktorba, és mintegy ötven képet készített, majd 1986-ban elhagyta Izraelt.

Vanunu először a Sunday Timeszal állapodott meg, hogy eladja nekik az anyagot, de mivel az újság előbb szakértőkkel ellenőrizni akarta a történetet, türelmetlenné vált, és megpróbálkozott a Daily Mirrorral is, amelynek az akkori tulajdonosa Robert Maxwell sajtómágnás volt.

Egyes állítások szerint Maxwell informálta az izraeli nagykövetséget

IMADÓK

Templomok	Péntek	Szombat	Péntek	Szombat
	este	reggel	este	reggel
	Okt. 21.	Okt. 22.	Okt. 28.	Okt. 29.
Dohány	18.00	9.30	18.00	9.30
Frankel L. út 49.	18.30	10.00	18.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	18.30	9.30	18.30	9.30
Thököly út 83.	18.30	9.00	18.30	9.00
Hunyadi tér 3.	18.00	9.00	18.00	9.00
Bethlen tér 2.	18.30	9.30	18.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	17.40	8.00	17.30	8.00
Scheiber S. u. 2.	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	17.40	8.00	17.30	8.00
Alma u. 2.	18.00	8.45	18.00	8.45
Kórház				
(Amerikai u. 53.)	17.30	7.30	17.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	18.00	9.30	18.00	9.30
Berzeviczy u. 8.	18.00	9.00	18.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.30	9.00	18.30	9.00
Vesegrádi u. 3.		9.00		9.00
Dessewffy u. 23.	17.40	9.00	17.30	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)		8.45		8.45
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Vác (Eötvös u. 3.)	18.00		18.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	18.10		18.10	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	16.30		16.30	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.30	9.30	17.30	9.30
Debrecen (Pásti u. 4.)	17.30	8.00	17.30	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	17.30	8.00	17.20	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füredő u. 1.)	18.30	8.30	18.30	8.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	18.00		18.00	
Szombathely	18.30		18.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	18.00		18.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	18.00		18.00	
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	18.00		18.00	

NAPTÁR

Október 21. péntek	Tisri 19.	Gyertyagyújtás: 5.26 (félinnapp)
Október 22. szombat	Tisri 20.	Szombat kimenetele: 6.29 (félinnapp)
Október 23. vasárnap	Tisri 21.	Hosáná rabbá 5.23
Október 24. hétfő	Tisri 22.	Smini áceret
Október 25. kedd	Tisri 23.	Szimchát tóra 6.24
Október 28. péntek	Tisri 12.	Gyertyagyújtás: 5.14
Október 29. szombat	Tisri 13.	Szombat kimenetele: 6.18
November 1-2. kedd-szerda	Tisri 30.-Chesván 1.	Újholdhirdetés
		Újhold

Vanunuról és szándékairól, így a Moszad gyorsan közbelépett, és hagyományos módszerrel, egy női ügynökkel Rómába csalta, ott pedig elrabolta.

A világot bejárta az a fotó, amelyen Vanunu egy rendőrségi autóban ül a tárgyalásra menet, és a kezét, amelyre az van ráírva, hogy „elraboltak Rómában”, az autó ablakára tapasztja.

Vanunu végül tizenhét év börtönre ítélték, a Sunday Times viszont lehozta a történetet. Ezt követően gyakorlatilag mindenki evidenciaként kezelte az izraeli atomfegyver és egyben a nukleáris program létét.

Lukács András / Hetek

Gyógyszertámogatás

Fél évvel ezelőtt jelent meg tájékoztatóm az Új Életben azzal a céllal, hogy a meglévő szociális alapítványok tevékenységét kiegészítve, esetenkénti támogatást nyújtsak rendkívüli gyógyszerbeszerzésekhez szociálisan rászoruló zsidó betegek részére. Az eddigi tapasztalatok alapján a következőket tartom szükségesnek megjegyezni:

– Kérem, hogy a jövőben csakis gyógyszerbeszerzésekhez nyújtsanak be támogatási igényt, tehát ne egyéb célokra.

– Gyógyszerek tekintetében az újonnan felmerülő, rendkívüli gyógyszerigény jöhet szóba, tehát nem valamelyik korábban is rendszeresen szedett gyógyszer.

– Támogatás az új gyógyszer egyhavi szükségletének beszerzéséhez igényelhető. Kiemelkedő összegű igények teljesítése anyagi korlátokba ütközhet.

Gyógyszertámogatás továbbra is levélben igényelhető egy adatlap kiállításával, mellékelve hozzá orvosi igazolást a gyógyszer szükségességéről és igazolást a havi jövedelemről. Részletesebb tájékoztatás és adatlap levélben vagy telefonon kérhető az alábbi címen, illetve telefonszámon:

Vértes István
1072 Bp., Dob u. 38.
Telefon (esti órákban):
06-1-321-3497

MAGÁNNYOMOZÁS

FELSŐFOKON!

KOBA

DETEKTÍVIRODA:

06-70-647-7766,

www.kobadetektiv.hu

Hírek, események

röviden

– **Sírkőavatás.** Tudatom ismerőseinkkel, hogy Rajnai Péter sírkőavatása 2016. november 6-án 10 órakor lesz a Kozma utcai temetőben (5/B parcella, 6. sor, 37-es sír).

– **Adomány.** Mayer Hermanné 10 ezer Ft-ot adományozott a Szeretet-kórház betegneiknek.

– **Hiánypótlás.** A Pozsonyi Piknikről előző számunkban közölt felvett Csi-Komor Krisztina készítette.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja
1075 Budapest, Síp u. 12.
Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsihisz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUHB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjesztő a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézkése a 06-(1)-767-8262-es

számon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

Nyomdai munkák:

mondAt Kft., www.mondat.hu

Felelős vezető: Nagy László

ISSN 0133-1353

Zsidó zenére tornázott

Egy japán tornászlány használta fel azt a dallamot olimpiai gyakorlatában, amelyet egy jeruzsálemi rabbi komponált a nagy chászid tanító, a breszlávi Náhmán rabbi híres szövegére. Állítása szerint a lány nem kért tőle engedélyt, de ha kér, akkor sem kap, mert az olimpia nem méltó a dal szentségéhez, és maga a gyakorlat sem volt elég szemérmes.

Rabbi Baruch Hayat az elmaradt jogdíjak miatt pert indított a nemrég véget ért riói olimpia japán delegációja ellen, mivel a jóváhagyása nélkül használtak fel egy olyan dallamot, amelyet ő komponált.

A roppant ismert és népszerű dal szövegének szerzője a chászidizmus egyik legnagyobb, korai rabbija, a mozgalmat alapító Baál Sém Tov dédunokája, a breszlávi Náhmán rabbi. Arról szól, hogy bár a világ egy nagyon keskeny híd, mégis az a legfontosabb, hogy soha ne féljünk.

Amikor a 18. századi zsidó tanítót idéző dallam (természetesen a szöveg nélkül) „kijutott az olimpiára” a japán lány jóvoltából nem egészen egy hónappal ezelőtt, a nemzetközi zsidó sajtó még olvadozott a meghatottságtól, hogy még egy távol-keleti ország képviselője, a 16 éves Sae Miyakawa is zsidó zenére tornázik a világ legnagyobb sporteseményén.

Hayat rabbi azonban nem osztozik a lelkesedésben: az angol nyelvű izraeli portálnak, a ynetnews-nak adott nyilatkozata szerint nemcsak azt nehezményezi, hogy nem kértek tőle engedélyt ahhoz, hogy lejátsszák egy klezmerzenekar feldolgozásában a dallamot, de azt is, hogy a „szent” melódiát profán célokra használták fel, és a bemutatott gyakorlat is nélkülözte a kellő szemérmességet. Szerinte Náhmán rabbi nem azért írta meg szövegét, hogy a rá komponált dallamot felhasználhassák egy olimpián.

...és ideje van a nevelésnek

Mai mottó:

Aki még optimista, az angolul tanul.

Aki már pesszimista, az arabul tanul.

Aki realista, már régen lőni tanul...

Egy ír férfi bemegy egy dublini bárba, rendel három korsó Guinnessst, és leül a helyiség hátsó részében, iszik egy-egy kortyot mindegyikből egymás után. Miután imígyen mindháromt kiissza, visszamegy a pulthoz, és még háromat rendel.

A csapos így szól hozzá:

– Tudja, miután kiengedek egy korsóval, az hamarosan elveszti az aromáját.

Jobb lenne az íze, ha egyszerre csak egyet venne.

Az ír úriember így felel erre:

– Nos, tudnia kell, hogy nekem van két fivérem. Az egyik Amerikában, a másik Ausztráliában, és én meg itt, Dublinban. Amikor elváltunk, megígértük egymásnak, hogy mindig így fogunk inni, hogy emlékezzünk arra az időre, amikor még mind együtt voltunk.

A csapos elismeri, hogy ez egy szép szokás, és annyiban hagyja a dolgot.

A férfi törzsvendég lesz a bárban, és mindig ugyanígy iszik: rendel három korsóval, és ezeket úgy issza meg, hogy mindegyikből egy-egy kortyot iszik, sorban egymás után. Az egyik nap bejön, és csak két korsóval rendel. Az összes többi törzsvendég észreveszi ezt, és elcsendesedik. Amikor visszajön a pulthoz a második körért, a csapos megszólal:

– Nem akarom megzavarni a gyászát, de ki szeretném fejezni részvételemet az önt ért nagy veszteség miatt.

A férfi egy pillanatig zavartnak tűnik, de aztán fény gyúl a szemében, és nevetni kezd.

– Ó, nem arról van szó – mondja. – Mindenki jól van, csak én abbahagytam az ivást.

Kiállítás a Hunyadi téren

„Ne készíts magadnak szobrot, sem semmiféle képmást...”

Hogy e szigorú törői parancs betartása mellett miként fejezheti ki egy 21. századi művész gondolatait, a világ történéseire adott reflexióit? Hittel és modernséggel. Ellentmondás? Erre válaszol Vaja László festőművész, porcelánrestaurátor kiállítása.

A tárlaton a művek alapanyaguk szerint két csoportra oszthatók: hagyományos vászon akrilfesték technikai megoldással és porcelánfestmény. A kétfajta megoldás egymás mellett meglehetősen jól mutat, és szerencsés találkozásnak mondható.

A megnyitó alkalmával mintegy száz érdeklődő töltötte meg a közösségi termet és a zsinagógát. Gervai László elnök üdvözölte az érdeklődőket, a sok-sok kisgyermeket, valamint kortárs alkotókat és művészeket. Megköszönte – mások mellett – Rusznák Rita kurátor (Zsidó Múzeum) munkáját is.

A Dohány utcai zsinagóga másodkántora, Rudas Dániel a Vösmrut énekelte, majd a házigazda, Fináli Gábor rabbi helyettes beszélt az alkotóról, Vaja Lászlóról, aki 13 évvel ezelőtt, az édesapja elhunyt utáni kádís imák során érkezett első alkalommal, és azóta is megbízható tagja a közösségnek.

A rabbi helyettes szólt arról is, hogy a kiállított alkotásokban a lényeg s a legfontosabb közlések személyes élményekből fakadónak, belső hangra hallgatónak jelennek meg, mintegy a tóra üzenetéként, megnyilvánulásaként. Aki látja azokat s elmélyed bennük, megújulva, megtisztulva, a szimbólumokat újraértelmezve tesz majd látogatást a zsinagógákban.

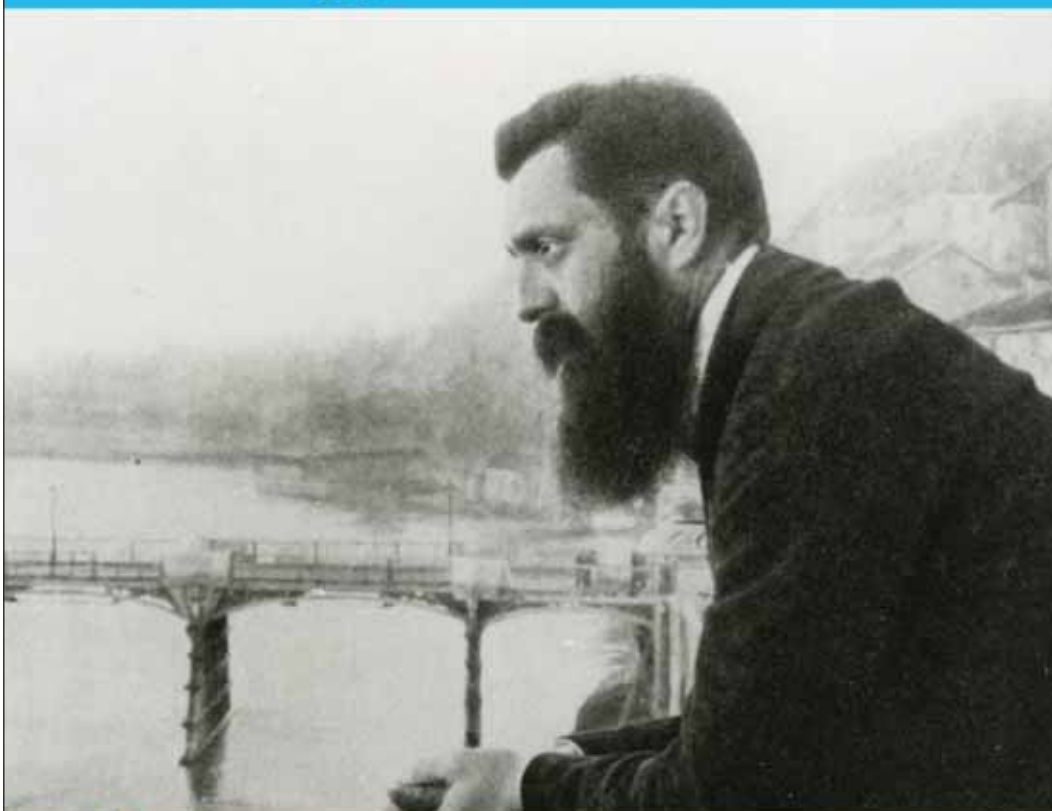
Vaja László nagyon röviden csak annyit mondott, hogy a művek az emberi oldalról történő megközelítést célozták meg, majd két tárgy bemutatásán keresztül saját, két generáción (Domán István főrabbi és Fináli Gábor rabbi helyettes) átívelő kötődésére hívta fel a figyelmet.

Szól a kakas már, énekelte Rudas Dániel, majd a termet előzönlötték az érdeklődők. A Laky Konyha süményeinek elfogyasztása után sokáig nem hallatszott más, mint az, hogy egy-egy festmény vagy tárgy kit mire emlékeztet, mit látnak benne, mennyivel lettek általuk többek-mások...

Néhány kép-tárgy címe: Remény (káosz és rend), Szemlélfőrojt, Dávid királysága, Hosszúnap, Kaddis, Áldás, Jákob álomba szenderül, Fájdalom, Életvonal, Nyugati Fal, Szombat menyasszony közeleg.

gáljuli

Herzl Tivadar örökül hagyta nekünk....

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát.

Az Ön öröksége is hozzájárulhat e célhoz.

Keren Hayesod - United Israel Appeal,
a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt.

Tőlünk megtudhatja hogyan
E-mail: legacy@kh-uaia.org.il
Telefax: +972-4-6263636
Mobil: +36-30-7154136

SPÁNN GÁBOR

Szignó

Egyre többször fordul elő, hogy 40–50 éves vagy még régebbi emlékek egy mozifilm frissességével tolnak fel elmémbe. Egyesek szerint egyéb kellemetlenségeken kívül ez ám a biztos jele az öregedésnek. Én ilyenkor úgy ütöm el humorral a szomorú tény, hogy annyit mondom, minden ilyen alkalomért hálás vagyok legújabb barátnőmnek. Csak dicsérni tudom a kicsikét: állandóan velem él, nem kell külön hívni, hogy ráér-e, nem kell és nem is lehet vele bujkálni, és szinte minden napomban valamilyen formában részvényes. Nagyon szépen csengő olaszos neve van, úgy hívják: Demencia.

Így jutott eszembe akaratlanul – mint később kiderült, a fiam részvételével zajlott zsidó esküvő gondolati létrája segítségével – egy jó fél évszázaddal ezelőtti, színházi világból való pletyka. Én akkortájt a Színház- és Filmművészeti Főiskola hallgatója voltam (átmenetileg), ahol szomjaztunk az akkori színházi és filmélet nagyjainak (és nem celebjének!!!) gyengéden csordogáló magánéleti vagy szakmai bakijait. Nagy élvezettel hallgattuk, hogy az egyik, bennünket is tanító színházigazgató-rendező mai szlengvel, hogy ráér-e, „szívta meg” hebehurgyasága árát. Rendezni, játszani szeretett, de az igazgatás untatta, és egyetlen bizalmi emberében, színháza igazgatósági titkárnőjében úgy bízott, mint ember az édesanyjában. Csupán 1-2 órát volt hajlandó a direktori irodában tölteni, és ezalatt kellett vele minden adminisztratív feladatot megegetni. Pártirányítás ide, három T világa oda, mint igazgatóknak naponta néha 100-nál is több levelet kellett aláírnia. Annyira megbízott Margójában, hogy megbeszélte vele, reggelente ölel csak legyezőszerűen széthúzza tegye oda a kimenő levelezést, és ahol a neve szerepelt, ott elolvasás nélkül mindent aláírt. Színházi világban a szívatás már akkor természetes volt, és bár nagy tiszteletnek örvendett az illető, Margó megleckéztette. Az egyik reggelen a harminc elé tett aláírásával közbe becsempészett egyet, aminek tartalma nagyjából annyi volt: kezdődött Margó teljes asszonynevével, és úgy folytatódott, hogy fent nevezett hölgy minden gyermekének én vagyok a biológiai apja, így iskolázatásukról és 18 éves korukig felmerülő költségeikről kötelességszerűen gondoskodom. A kapkodós direktor természetesen ezt is olvasatlanul aláírta. 3 hónap után, megbeszélve a színház művészeivel, akik a párnás ajtó túloldalán hallgatóztak, megjelent a szeretett titkárnő, és ekképp fordult próbára induló direktorához: Igazgató úr! Kéne egy pár új cipő a Zsoltikának, és egy télikabát a lányomnak, mert kinőtték. Az elfoglalt diri elcsodálkozott: És ehhez nekem mi közöm? Hát csupán az – mondta a megbecsült munkaerő –, hogy ön elvállalta az apaságot és az ezzel járó kötelezettséget is – majd elővette az igazgató által aláírt kötelezvényt, amítől az kis híján elájult. A társulat leleskelő tagjai pedig harsány röhögés közepette leplezték le magukat. Innen kezdve a direktor minden levelét szóról szóra átolvasta.

Most már tudom, hogy ez a korosodó emlék mitől ugrott be. Ricsi fiamat nemrégiben az a micve érte, hogy baráti körének egyik tagja esküvőjén a vőlegény tanúja lehetett. Miután egy cetlin megkapta héber nevének mintapéldányát, ennek begyakorlására háztartásunk összes papírja elfogyott. Az meg már hab volt a tortán, hogy miután az esküvőn a kulisszák mögött aláírta a házasságlevelet, nekem megsúgta, hogy a neve fölött álló héber szövegből egy büdös szót sem értett. A bennem lakó bonsai méretű humorista elindított egy gondolatot. Mi van akkor, ha fiam a nevét adta egy olyan levélhez, amiben az áll, hogy ha VÉLETLENÜL(!) az Örökkévaló és a rabbi áldásával is bíró házasság mégsem válik be, és az ifjú pár bármikor szétmegy, ő kötelezi magát, hogy elveszi a szabaddá vált asszonykát?! A mázál tovak mámorában nem szóltam egy szót sem arról fiannak, de a dolog munkált bennem tovább. Valamilyik nap az asszony azt mondta, letörött a legrágább bőröndünk fogantyúja, sajnos venni kell egy újat. Belőlem majdnem kicsúszott a figyelmzetetés: ne herdáld már a pénzünket bőröndre, amikor esetleg valamikor ki kell fizessünk 100 zúz-t (Biblia korabeli pénznem) az asszonykéért, akit fiam aláírásához híven elvesz. Ricsit nem volt szívem felvilágosítani, hogy ebben az esetben mi vár rá, mert nem akartam ifjonti szívét tönkrezúzni.